

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. III. Vtrum omnes motus sensualitatis circa objecta illicita, sint peccata
mortalia, vel saltem venialia?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

talis appetitus poterit hoc modo delinquere, utendo illa sua libertate, quantumcumque voluntas ei resistat, vel impedita sit; imò poterit homo simul mereri, per voluntatem resistendo sensualitati, & peccare per istius motum liberè tendentem ad objectum illicitum. Sequitur etiam quod si ad motum sensualitatis consensus voluntatis accedat, ibi sint duo peccata, unum in sensualitate, ex libertate sibi propria, & aliud in voluntate, propter ejus consensum, qui si sit plenus, & materia gravis, peccatum voluntatis erit mortale; peccatum autem sensualitatis, cujus libertas ad hoc non sufficit, remanebit duptaxat veniale: unde tunc homo committet duplex peccatum, unum mortale per voluntatem, & aliud veniale per appetitum sensitivum; imò & in ipso appetitu sensitivo tunc utrumque peccatum simul existet, veniale quidem ex libertate sibi propria, mortale vero ex influxu & motione voluntatis. Tandem si in appetitu sensitivo libertas intrinseca admittatur, nullus erit motus sensualitatis, quantumvis primò - primus, qui non sit peccatum veniale; quia in omnibus appetitus utetur illa sua libertate quam dicimus ad veniale sufficere; quod est contra communem Theologorum sententiam, ut articulo sequenti patebit.

41. Huic argumento, quod est præcipuum adversæ sententiæ fundamentum, solutio patet ex dictis: liquet enim ex principiis supra statuta hæc inconvenientia non sequi ex nostra sententia, legitime intellecta. Unde nego primam sequelam: contradicente enim voluntate, non est prædicta libertas in appetitu, quia ut supra dictum est, communicatur illi ex conjunctione & subordinatione ad voluntatem; iste autem influxus ex resistantia & actu contrario voluntatis impeditur: quare licet non requiratur actus voluntatis ad libertatem appetitus, requiritur tamen in ea non esse actum contrarium. Ex quo patet hominem non posse simul mereri resistendo per voluntatem sensualitati, & peccare tendendo per appetitum ad objectum illicitum: si enim voluntas motui inordinato appetitus positivè resistat, ille non erit liber, nec per consequens peccatum veniale, quia ex tali resistantia voluntatis impeditur effluxus libertatis à voluntate in appetitum sensitivum.

42. Ad aliud inconveniens, negatur etiam sequela: quamvis enim in casu argumenti, utriusque potentia actus sit formaliter & intrinsece peccaminosus, ac proinde metaphysicè loquendo sint ibi duæ malitiæ morales, non tamen absolute sunt dicenda duo peccata, sed unum & idem, quod moraliter ex utraque illa malitia veluti ex partibus coalescit. Quemadmodum licet in voluntate possint simul esse plures actus peccaminosi, ut intentio, consensus, electio, &c. versantes circa eandem materiam, & in unoquoque ex istis sit sua intrinseca malitia, distincta realiter à malitia alterius, non ideo tamen sunt absolute plura peccata, sed ex omnibus unum integratur. Ex quo patet non sequi ex nostra sententia aliud inconveniens quod objicitur, nempe tunc duplex peccatum committi; unum mortale, per voluntatem; & aliud veniale, per appetitum; aut in appetitu sensitivo tunc duplex peccatum existere, veniale scilicet, ex libertate sibi propria, & mortale, ex influxu & motione voluntatis: cum enim ex utroque unum numero peccatum consurgat, una debet esse ejus gra-

A vitas, aut moralis; aut venialis; & quamvis libertas sensualitatis, præcisè & solitarie sumpta, non sufficiat ad mortale, secus tamen quando per influxum & consensum voluntatis perficitur & compleitur, ut constat ex dictis articulo præcedenti. Ad ultimum inconveniens solutio patebit ex dicendis articulo sequenti.

ARTICULUS III.

B *Utrum omnes motus sensualitatis circa objecta illicita, sint peccata mortalia, vel saltem venialia?*

§. I.

Præmittitur quod apud omnes est certum, & difficultas resolvitur.

PRO resolutione hujus difficultatis sciendum est, inordinatos sensualitatis seu concupiscentia motus, triplicis esse generis; aliqui enim dicuntur primò - primi, quicquid omnem advertentiam rationis procedunt, & naturaliter in appetitu sensitivo excitantur. Alii appellantur secundò - primi, qui sunt cum aliqua & semiplena advertentia aut deliberatione, atque adeo sunt imperfectè liberi. Alii denique plenè delibere nuncupantur, quibus scilicet voluntas consentit, posita jam plenè advertentia rationis. Hoc præmissio

Dico, motus tertii generis, quando sunt circa objectum illicitum & lege Dei prohibitum, esse peccata mortalia; secundum verò generis, peccata venialia; primi autem, nec mortalia, nec venialia esse.

Hæc conclusio quantum ad primam & secundam partem est evidens: nam motus tertii generis sunt perfectè voluntarii, & pleni liberi, secundum verò sunt solum liberi imperfectè, cum plenam rationis advertentiam non supponant. Ergo si circa objectum illicitum & lege Dei prohibitum versentur, illi erunt peccata mortalia; isti verò tantum venialia, defectu plenæ & perfectæ advertentia & deliberationis.

Tertia verò pars, quæ negatur ab hæreticis nostri temporis, asserentibus concupiscentiam, quæ in nobis est, & omnes ejus motus circa illicita, quantumvis necessariò insurgant, esse peccata mortalia, & nos reos æternæ damnationis constituere, suadetur primò ex sacris litteris: dicitur enim Eccles. 18. *Post concupiscentias tuas non eas*: ubi cum præcipiatur nobis, non quidem nullos habere concupiscentia motus, sed duptaxat non sequi eos, illis consentiendo, aperte insinuat & supponit, posse tales motus absque ulla culpa in nobis insurgere: si enim ubi primò insurgunt haberent rationem peccati, potius præciperetur non habere illos, quam eos non sequi. Quod animadvertens D. Augustinus: ib. 5. contra Julian. cap. 30. sic ait: *Frustra dictum est, post concupiscentias tuas ne eas, si jam quæque reus est, quia tumultuantes & ad mala trahere nitentes, sentit eas. Dantur ergo in homine aliqui concupiscentia motus, illi scilicet qui à Theologis primò - primi appellantur, quos homo sentiat, priusquam alicujus culpa reus existat.* Unde

Unde Apostolus ad Rom. 6. Non regnet peccatum in immortalitate corpore vestro. ut obediat ei usque concupiscentiis. Ubi notat Augustinus cap. 1. lib. de Nuptiis & Concupiscentia, non dixisse Apostolum, non sit peccatum, sed ne regnet peccatum per approbationem & consensum voluntatis; & expressè addidisse, ut obediat ei usque concupiscentiis, quia obedientia per voluntatem præstatur.

46. Confirmatur ex illo Jacobi 1. Unusquisque tentatur, à concupiscentia illicitus & abstractus; deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum. Ubi Augustinus: Profecto in his verbis partus à pariente discernitur; pariens enim est concupiscentia, partus peccatum; sed concupiscentia non parit, nisi conceperit; non concipit, nisi illexerit, id est ad malum perpetrandum obtulerit voluntatis assensum. Noli ergo (addit idem S. Doctor) consentire concupiscentie tue: non est unde concipiat de te, noli dare consensum amplectum, ne plangas partum; quia si consenseris, si amplectus fueris, concipis; deinde paris, & in partu gravissimi dolores.

Id etiam explicat lib. 2. in Genes. contra Manich. lepidissimo tentationis Evæ & Adami exemplo: concupiscentia enim est veluti Eva, cui à serpente seu diabolo aliquid obicitur tanquam bonum, & per illud ad peccandum allicitur; sed quia nihil potest sola, nisi superior pars, quæ est veluti Adam, accedat, id est nisi ratio consensum præstet, per huiusmodi consensum consummatur peccatum.

47. Secundò probatur eadem pars ratione: Lex Dei non obligat ad impossibilia; hoc enim in Deo legislatoris apertam tyrannidem argueret, non minùs quam in Dracone legislatore, cuius propterea leges dicebantur esse sanguine scriptæ. Sed juxta legem ordinariam hominibus est impossibile motus primò primos concupiscentie aliquando non experiri; cum nobis non cogitantibus, imò dormientibus, frequenter obrepant: Ergo nulla est lex quæ tales motus habere aut experiri prohibeat; proindeque ipsi non erunt peccata, cum peccatum sit id quod contra legem Dei pugnat.

48. Tertio probatur eadem pars: De ratione peccati est quod sit voluntarium seu liberum, ut sæpe docet Augustinus: Sed motus primò primò concupiscentie non sunt voluntarii seu liberi, cum omnem advertentiam rationis præcedant, & naturaliter in appetitu sensitivo excitentur; Ergo non sunt peccata. Unde Augustinus 1. de Civit. cap. 25. illa concupiscentialis inobedientia quando in agis absque culpa est in corpore non consentientis, si absque culpa est in corpore dormientis.

49. Respondent Hæretici, quod et si motus illi concupiscentie non sint voluntarii in seipsis, sunt tamen voluntarii in capite, scilicet in Adamo, quia sunt effectus & pœnæ culpæ originalis, quæ nobis in capite voluntaria est.

Sed contra: Licet ad peccatum originale sufficiat quòd sit voluntarium in capite, tamen ad peccatum personale requiritur quòd sit voluntarium voluntate personæ, ut docet D. Thomas in 2. dist. 10. qu. 1. art. 2. in corp. his verbis: Oportet quòd secundum hoc quòd atque rationem culpæ habet, secundum hoc ratio voluntarii in ipso reperitur. Sicut autem est quoddam bonum quòd respicit naturam, & quoddam quòd respicit personam; ita etiam est quoddam culpa naturalis, & quoddam personæ: unde ad culpam personalem requiritur voluntas personæ, sicut patet in culpa actuali, quæ per actum personæ

Tom. III.

committitur; ad culpam verò naturam (id est originale peccatum) non requiritur nisi voluntas in natura illa. Cum ergo motus primò primò, ex rebellionem concupiscentie procedentes, non sint voluntarii voluntate personæ (estis sint voluntarii voluntate naturæ, seu in persona Adami, & effectus peccati originalis) non erunt peccata actualia, quæ nos reos æternæ damnationis constituunt; ut docent hæretici.

Confirmatur: nam etiam phrenesis, infania, & cæcitas corporalis, aliæque generis humani miseriæ, sunt effectus & pœnæ originalis peccati, & ab eo ut rivuli à fonte promanant; cum in felicissimo innocentie statu homines non fuissent miseris illis obnoxii; & tamen nemo dicit, quidquid male faciunt infani & phrenetici, esse peccatum, & culpabiliter agere cæcùm à natiuitate, qui volens canem abigere, hominem percussit, ignorans invincibiliter eum adesse: Ergo similiter licet rebellio concupiscentie sit effectus & pœnæ peccati originalis, subindeque nobis voluntaria in capite non sequitur omnes ejus motus, eos præcipue qui naturaliter in nobis consurgunt, omnemque advertentiam & deliberationem rationis præveniunt, esse peccata mortalia, & homines æternæ damnationis reos efficere.

Quòd verò non sint peccata venialia, ut quidam Theologi asserunt iisdem autoritatibus & rationibus convincitur. Nam de ratione cuiuscumque peccati actualis seu personalis est quòd sit liberum & voluntarium, saltè imperfectè: Sed motus primò primò concupiscentie, nullo modo sunt voluntarii seu liberi, cum naturaliter in nobis excitentur, & omnem rationis advertentiam ac voluntatis consensum præveniant; Ergo non sunt peccata etiam venialia.

Addo quòd Tridentinum sess. 5. decreto de peccato originali ait, concupiscentiam non nocere non consentientibus, & non esse verè & proprie peccatum: Sed si motus primò primò concupiscentie essent peccata venialia, non consentientibus noceret concupiscentia, & verè ac proprie peccatum esset; sicut tale est mendacium, quamvis solum sit peccatum veniale: Ergo illi motus non sunt peccata venialia. Unde Augustinus lib. de Perfectione iustitiæ versus finem, negat pro remissione horum motuum recitandam esse orationem dominicam, ait dicens: *dimittite nobis debita nostra, sed pro aliis motibus & peccatis quibus assentimur, vel quos impedire possumus.* Idem docet epist. 200. ad Afellicum, his verbis: *Quamvis infini, dum sumus in corpore mortis huius, desideria peccati, si nulli eorum adhiberemus assensum, non esset unde dicereamus Patri nostro qui est in celo, dimittite nobis debita nostra.*

§. II.

Solvuntur Objectiones.

Objicies primò: D. Thomas hic art. 3. ad 5. ait quòd motus sensualitatis rationem preveniens, est peccatum veniale. Sed motus qui rationem præveniunt primò primò appellantur, ut supra ostensum est: Ergo ex D. Thomæ motus primò primò concupiscentie sunt peccata, saltè venialia.

Respondet D. Thomæ non loqui de motibus

Fff 2

bus

bus sensualitatis qui omnem advertentiam & de-
liberationem rationis praeveniunt, sed tantum
de his qui plenam ac perfectam advertentiam &
liberationem antecedunt, & qui primò - secundò
appellantur: hi enim cum sint imperfectè volun-
tarii, sunt peccata venialia, quae sunt quiddam
imperfectum in genere peccati, ut ibidem ait S.
Doctor.

54. Objicies secundò: Si motus primò - primò
omni culpa etiam veniali careret, potuissent esse
in Christo, & in B. Virgine: Sed hoc dici ne-
quit, ut docent Theologi in tractatu de Incarna-
tione: Ergo nec illud

Respondeo negando sequelam: quia, ut ibi-
dem docent Theologi, Christo, & B. Virgini
concessum fuit privilegium illud factis innocen-
tiae, seu perfectio illa iustitiae originalis, quae ap-
petitus sensitivus hominis ita subiectus erat ra-
tioni, ut sine istius advertentia & imperio nul-
lus in eo motus insurgeret: unde licet in nobis
motus circa illicita possint omni culpa etiam ve-
niali carere, quia possunt insurgere subito, &
ante omnem advertentiam rationis; in Christo,
tamen, ejusque Matre purissima, si fuissent, ne-
quaquam culpa vacassent, quia cum advertentia
& libertate evenissent.

55. Objicies tertio: In appetitu sensitivo homi-
nis, ex subordinatione & conjunctione quam ha-
bet cum voluntate & ratione, resultat libertas
quaedam diminuta & imperfecta per quam absq;
actuali voluntatis motione, & imperio rationis,
potest peccare venialiter, ut articulo precedenti
cum Cajetano, Martine, & Salmanticensibus do-
cuimus: Ergo poterit appetitus sensitivus, uten-
do illa sua libertate imperfecta, in omnibus suis
motibus etiam primò - primis peccare venialiter.

Respondeo concessio Antecedente, negando
consequentiam: quia ut articulo precedenti o-
stendimus, libertas imperfecta, conveniens ap-
petitui sensitivo, necessario exigit ut possint ejus
motus à ratione reprimi: motus autem primò -
primi, quos ratio nullo modo advertit, non pos-
sunt ab ea reprimi, & ideo non gaudent liberta-
te illa imperfecta, quam appetitus sensitivus à
voluntate participat, subindeque peccata venia-
lia esse nequeunt.

56. Objicies ultimò: Si motus primò - primi con-
cupiscentiae non essent peccata, liceret in eis sibi
complacere, aut illos desiderare: At utrumque
illicitum est: Ergo illi sunt peccata, saltè venia-
lia.

Sed nego sequelam; licet enim motus primò -
primi concupiscentiae non sint mali malitiae for-
mali, defectu libertatis, sunt tamen mali malitiae
objectivae, cum circa objectum malum & à lege
prohibitum versentur; unde eo ipso tribuunt
malitiam formalem actibus complacentiae vel de-
siderii, quibus libere appetuntur; actus enim
liber circa objectum malum, & lege pro-
hibitum, formaliter ma-
lus est.

* *

*

DISPUTATIO VI De Causis Peccatorum.

Ad questionem 75. & quinque sequentes.

CAUSA peccati alia sunt interiores, quae
intra hominem resident; alia exteri-
ores, quae extra ipsum existunt. Pri-
mi generis sunt tres, nempe ignoran-
tia ex parte intellectus; concupiscentia ex parte
appetitus; & malitia ex parte voluntatis. Secun-
di generis tres etiam esse vel excogitari possunt,
nimirum Deus una cum voluntate ad actum pec-
caminosum concurrans; Diabolus ipsum per-
suadens; & primus parens originale peccatum in
posterum per seminalem propagationem tradu-
cens. De hac posteriori causa peccati fuisse dice-
mus disputatione sequenti, ubi de peccato origi-
nali differemus: de prioribus verò breviter hic
agendum est.

ARTICULUS PRIMUS.

An & qua ignorantia sit causa peccati?

§. I.

Multiplex Ignorantia divisio.

Ignorantia secundum se dividitur primò in
eam quae potius dicitur nescientia, & in eam
quae proprie est ignorantia. Prima dicit caren-
tiam illius scientiae, quam aliquis nec debet nec na-
tus est acquirere: & ideo cum sit tantum nega-
tio, non habet rationem mali, sive culpa, sive
poena; unde reperitur in Angelis beatis, teste
Dionysio cap. 7. cœlest. Hierar. Cum enim nulla
creatura, quantumvis superioris ordinis, omnia
scibilia comprehendat, & saltè ex possibilibus
plura omnes creatos lateant intellectus, necesse
est ut in omni intellectu creato, sive humano, si-
ve angelico, sit aliquid prædictae nescientiae, &
solus intellectus divinus, qui omnia scit & com-
prehendit, eam excludat. Secunda ignorantia
dicit carentiam illius scientiae, quam quis aptus
natus est habere; adeoque importat rationem
mali, vel culpa, vel poenae, & in varia membra
subdividitur.

In primis enim ex parte subiecti dividitur in
invincibilem & vincibilem; invincibilis est,
quando non est in potestate alicujus scire illud,
quod ignorat, seu quando non potest ignoran-
tiam suam vincere & à se depellere, ut est igno-
rantia mysteriorum fidei in illis infidelibus, qui
nihil de Evangelio audierunt, nec audire potue-
runt, & qui infideles negativè appellantur. Vin-
cibilis est, quae adhibita morali diligentia vinci
& superari potest; & hæc duplex est, una affectiva,
quædo quis deliberato animo vult aliquid igno-
rare, ita ut voluntas per se & directè feratur in
ipsam ignorantiam, juxta illud Psalm. 15. *Noluit
intellectus meus bene agere*: altera crassa & stupida,
quando voluntas directè & formaliter in ipsam
ignorantiam non fertur, sed tantum indirectè,
& interpretativè: v. g. cum quis non vult adhi-
bera